

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

เป็นที่แน่ชัดว่า ยาเสพติดได้แพร่ระบาดอย่างกว้างขวาง การประมาณการ จำนวนผู้เกี่ยวข้องกับยาเสพติด พบว่ามีประชากรกว่าร้อยละ 2 เข้าไปเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ในจำนวนนี้มีอยู่ถึงกว่าร้อยละ 5 ที่เป็นเยาวชน (สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย, 2539) ในการสำรวจแต่ละครั้งพบว่ามียาเสพติดที่แพร่ระบาดแตกต่างกันไปบ้าง แต่ยาเสพติดหลักที่แพร่ระบาดมีอยู่ 6 ชนิด ประกอบด้วย เฮโรอีน ฝิ่น กัญชา ยาบ้า สารระเหย และพืชกระท่อม โดยสภาพของการแพร่ระบาดของยาเสพติดชนิดต่างๆ จะผันแปรไปตามแต่ละภูมิภาคไม่เหมือนกัน กล่าวคือ ยาบ้า กัญชา สารระเหย ระบาดมากที่สุดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ยาบ้า ฝิ่น ระบาดมากที่สุดในภาคเหนือ ยาบ้า เฮโรอีน ระบาดมากที่สุดในกรุงเทพมหานครและภาคกลาง รวมทั้งมีแนวโน้มของการใช้พืชกระท่อมเพิ่มมากขึ้น ส่วนเฮโรอีน กัญชา และพืชกระท่อม ระบาดมากในภาคใต้ (วิชัย โปษยจินดา และคณะ, 2545 และมานพ คณะโต และคณะ, 2547) การศึกษาในปี พ.ศ. 2533 ถึงการใช้สารเสพติดของเยาวชนในสถานศึกษาซึ่งรวมยาเสพติด 9 ชนิด ได้แก่ บุหรี่ สุรา ยานอนหลับ มอร์ฟีน เฮโรอีน ฝิ่น ยาบ้า กัญชา และสารระเหย พบว่า บุหรี่และสุราเป็นสารเสพติดที่มีนักเรียนใช้สูงกว่าสารเสพติดอื่น ซึ่งการสำรวจนี้ยังคงเป็นจริงในการสำรวจครั้งต่อๆ มา และที่สำคัญในการสำรวจดังกล่าวพบว่า สารเสพติดที่ผิดกฎหมายนั้นนักเรียนนักศึกษาในสถานศึกษามีประสบการณ์ใช้ สารระเหย กัญชา และยาบ้า มากที่สุด การสำรวจดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปัญหาของสารเสพติดในสถานศึกษานั้นมีทั้งสารเสพติดที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายแพร่ระบาดอยู่ สถานการณ์ดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าปริมาณยาเสพติดและความต้องการยาเสพติดในประเทศไทยสูงมากขึ้นโดยเฉพาะหลังปี 2535 (มานพ คณะโต และ สุชาติดา ภัยหลีกถี้, 2548) แต่ในขณะเดียวกันเมื่อมองในเฉพาะภาพในสถานศึกษาแล้วจะเห็นได้ชัดเจนว่า นักเรียนนักศึกษามีพฤติกรรมเกี่ยวข้องกับยาเสพติดทั้งในแง่ของการลักลอบค้าและการใช้สารเสพติดในรูปแบบแปลกๆ ใหม่ๆ ซึ่งเป็นดัชนีชี้ให้เห็นว่า ปัญหายาเสพติดยังคงมีอยู่ไม่เปลี่ยนแปลงและยังคงมีแนวโน้มของการใช้สารชนิดใดชนิดหนึ่งและชนิดอื่นๆ เข้ามาทดแทนสารชนิดเดิม

ผลจากการสำรวจชี้ให้เห็นแนวโน้มของการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนและการระบาดเข้าสู่กลุ่มนักเรียน ทำให้กระทรวงศึกษาธิการเริ่มปรับเปลี่ยนนโยบายรับนโยบายของรัฐบาล โดยกำหนดมาตรการในการป้องกันสารเสพติด โดยมีมาตรการหลักที่ใช้ในระยะแรก คือ การกวาดล้างสอดส่อง

ดูแลไม่ให้นักเรียนใช้สารเสพติดและการให้ความรู้เรื่องโทษและพิษภัยของสารเสพติด ซึ่งพบว่าทั้งการ กวดขันสอดส่องดูแลและการให้ความรู้ นั้นเป็นมาตรการที่ประหยัดงบประมาณ โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้มีการกำชับให้ครูอาจารย์สอดส่องดูแลตรวจค้นเพื่อปราบปรามการใช้สารเสพติดเป็นประจำรวมทั้ง การสอดแทรก เนื้อหาความรู้เรื่องสารเสพติด เข้าไปในหลักสูตรวิชาสุขศึกษา และอาจมีการสอดแทรกใน กิจกรรมอื่นๆ บ้างตามความสมควร ต่อมาเมื่อสถานการณ์ยาเสพติดได้รุนแรงขึ้นโดยเฉพาะใน สถานศึกษาในปี 2518 กระทรวงศึกษาธิการ จึงปรับบทบาท การป้องกันการแพร่ระบาดในสถานศึกษา โดยมีการแต่งตั้งคณะกรรมการอำนวยการป้องกัน และปราบปรามยาเสพติดในสถานศึกษา การ ดำเนินงานของคณะกรรมการฯ ดังกล่าว พบว่า มีลักษณะการดำเนินงานเป็นการปรับปรุงการเรียน การสอนในโรงเรียน ให้ตอบสนองต่อนโยบายของรัฐบาลด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด มากขึ้น โดยเน้นการไปสู่การป้องกันและปราบปรามนักเรียนที่ใช้สารเสพติด ทั้งนี้การดำเนินการ ดังกล่าว ตามแนวทางของคณะกรรมการฯ ยังคงเน้นไปที่การไม่ต้องใช้งบประมาณเพิ่มเติม ยังคงใช้ มาตรการเดิมในเรื่องของการจัดการศึกษาซึ่งมาตรการดังกล่าวประกอบด้วย การสอดแทรกความรู้เรื่อง ยาเสพติดเข้าไปในหลักสูตรปกติทุกระดับด้วยการพัฒนาหลักสูตร สร้างคู่มือครูผลิตเอกสารและตำรา เพื่อให้ความสะดวกแก่ผู้เรียนและผู้สอนโดยสอดแทรกเข้าไปในระบบงานปกติของกรมกองที่เกี่ยวข้อง และมีการจัดทำแผน 5 ปี ต่อเนื่องมาโดยแผนหลักเน้นให้ สถานศึกษาเพิ่มวัตถุประสงค์ด้านการป้องกัน ยาเสพติด เข้าไปในระบบการเรียนการสอนโดยไม่ต้องเพิ่มทรัพยากรเช่นกัน การดำเนินการจึงมักจำกัด อยู่ในรูปการให้ข้อมูล ความรู้ และการสร้างความตระหนักแก่นักเรียน การประชาสัมพันธ์ ทัศนคติผ่าน สื่อมวลชนนิคม เพื่อสร้างความสำนึกในกลุ่มบิดามารดาผู้ปกครอง การประชุมสัมมนาเพื่อพัฒนา บุคลากรของสถานศึกษา และการกำหนดแนวทางการปฏิบัติ เพื่อช่วยเหลือนักเรียนที่ติดสารเสพติด ซึ่งเป็นการดำเนินการ ตามศักยภาพและทรัพยากรของกระทรวงศึกษาธิการจนถึงปี 2540

ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2541 เป็นต้นมารัฐบาลได้ปรับเปลี่ยนนโยบายโดยให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต่อเนื่องมาจนถึงการใช้ยุทธศาสตร์พลังแผ่นดินในรัฐบาลพันตำรวจทักษิณ ชินวัตร จนถึงรัฐบาลปัจจุบัน ภายใต้การนำของ พลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ ได้มอบหมายนโยบายด้านยาเสพติดแก่ผู้บริหารหน่วยงาน ภาครัฐ องค์กรพัฒนาภาคเอกชน และแกนนำภาคประชาชน ในวันที่ 27 พฤศจิกายน 2549 ณ ตึกสันติ ไมตรี ทำเนียบรัฐบาล กำหนดให้ปัญหายาเสพติดเป็นภัยใหญ่หลวงที่คุกคามโดยเฉพาะกับเยาวชนใน วยซึ่งเป็นกำลังของชาติ อันยากจะกำจัดให้สิ้นซากโดยง่าย รัฐบาลยังคงเน้นย้ำการต่อสู้กับยาเสพติด อย่างต่อเนื่องและจริงจัง ในการแก้ไขปัญหายา โดยให้กำหนด เป็นนโยบายสำคัญในการดำเนินงาน ของรัฐบาล และขอให้ความสำคัญต่อกลุ่มเยาวชน ซึ่งเป็นกลุ่มเสี่ยง เน้นย้ำให้หน่วยงาน ช่วย พิจารณานโยบายที่มีผลต่อกลุ่มเยาวชนกลุ่มเสี่ยง เช่น สถานบันเทิง สภาพแวดล้อม ไม่ใช่เฉพาะยาเสพติด

ติดยั้งรวมถึงการพนัน การดื่มสุรา การใช้ชีวิตฟุ่มเฟือยโดยการน้อมนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ มาใช้ทั้งในระดับบุคคล ครอบครัว ชุมชนในหมู่บ้าน ตำบล จะสามารถ ช่วยแก้ไขปัญหาของสังคมได้ โดยสร้างความตื่นตัว และการมีส่วนร่วมของประชาชนทั่วไป ในการเฝ้า ระวังดูแลปัญหาเสพติด สร้างภูมิต้านทานยาเสพติดให้แก่ประชาชนทั่วไป กลุ่มเยาวชนทั้งในและนอก สถานศึกษา ส่งเสริม/สนับสนุน การรวมกลุ่มพัฒนากิจกรรมสร้างสรรค์ จัดระเบียบสังคมเชิงบูรณาการ ด้วยการเสริมพื้นที่และปัจจัยบวก ควบคุมและขจัดปัจจัยเสี่ยง

แนวคิดที่จะยึดคนเป็นศูนย์กลางในการพัฒนาในทุกมิติอย่างเป็นองค์รวมให้ ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุลทั้งด้านสังคมเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อมโดยได้กำหนดยุทธศาสตร์ การพัฒนาคุณภาพคนและการคุ้มครองทางสังคม เพื่อให้คนไทยทุกคนมีคุณภาพ มีสุขภาพ แข็งแรง เป็นคนเก่ง ดี มีระเบียบวินัย รู้หน้าที่ ซื่อสัตย์สุจริต รับผิดชอบต่อสังคมส่วนรวม การ เสริมสร้างความเข้มแข็งของกลไกทางสังคมทุกระดับ โดยเฉพาะสถาบันครอบครัว องค์กรส่วน ท้องถิ่นภาคเอกชนสื่อมวลชนและประชาชนเพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาพลังปัญญาศีลธรรม และวัฒนธรรมของคนไทย

เยาวชนจัดเป็นคนกลุ่มหลักกลุ่มหนึ่ง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับทุกส่วนของสังคม ด้วยวัยที่ อยู่ในระยะการเปลี่ยนผ่านจากวัยเด็กเข้าสู่วัยผู้ใหญ่ และเป็นช่วงหัวเลี้ยวหัวต่อของชีวิต คนกลุ่ม นี้หากได้รับโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะสามารถรวมพลังสร้างสรรค์งานต่างๆ ได้ อย่างมากมาย และด้วย ปฏิญญาสากลแห่งสหประชาชาติ เรื่องสิทธิเด็ก ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนาม รับรองปฏิญญาฉบับดังกล่าวเมื่อเดือนมีนาคม พ.ศ. 2534 ว่าเด็กและเยาวชนทุกคนมีสิทธิ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ในฐานะประชาชนและเนื่องจากว่า เยาวชนเป็นวัยที่มีความ เจริญเติบโตทาง ร่างกายเต็มที่ แต่จิตใจและบุคลิกภาพยังไม่พัฒนาเท่ากับร่างกาย จึงทำให้จิตใจอ่อนไหวง่าย ไม่ มั่นคง มีประสบการณ์ในชีวิตน้อย ต้องการการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน ชอบกระทำเลียนแบบ ชอบ ของแปลกใหม่ไม่ว่าจะเป็นอารมณ์หรือพฤติกรรม ชอบการเสี่ยงภัย มีบุคลิกที่ขัดแย้งกัน เช่น ไม่ ชอบรับผิดชอบและต้องการความเป็นอิสระจึงเป็นสาเหตุที่ง่ายต่อการเสพยาเสพติดมากที่สุด ประกอบกับในปัจจุบันเป็นสังคมที่ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายอย่างรวดเร็ว ทำให้เยาวชนสามารถที่ จะรับรู้ถึงประเภทยาเสพติดที่กลุ่มวัยรุ่น เสพซึ่งมีการผันแปรไปตามสถานการณ์ ส่งผลกระทบต่อ สังคมทั้งในและนอกสถานศึกษา เกิดปัญหาทางด้านระเบียบวินัย ปัญหาด้านการปกครองดูแล ปัญหาการเรียน ปัญหาทางศีลธรรม ปัญหาครอบครัว และปัญหาทางอาชญากรรมที่ทวีความ รุนแรงมากขึ้นจากสาเหตุต่างๆดังกล่าวทำให้ทุกภาคส่วนที่รับผิดชอบในการแก้ปัญหาเสพติด ได้รับแนวคิดวิธีการโดยให้เยาวชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ปัญหาเสพติด

ปัญหาการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ยังไม่ได้รับโอกาสเพียงพอในการนำเสนอความคิดเห็น ตลอดจนแลกเปลี่ยนในเรื่อง การวิเคราะห์และความเข้าใจในสาเหตุของปัญหาของตนเอง รวมทั้ง ในการร่วมกันเพื่อส่งเสริมความสนใจในผลประโยชน์ของตนเอง ความรุนแรงของปัญหายาเสพติด ปัญหาการยึดถือค่านิยมที่ผิดๆ อาทิเช่น การเที่ยวกลางคืน การสูบบุหรี่ การดื่มของมึนเมา รวมไปถึงปัญหาการขาดความเอาใจใส่ด้านการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชน ทำให้เยาวชนไทยที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติในอนาคตตกอยู่ในวังวนของสิ่งชั่วร้าย/อบายมุข/สิ่งเสพติดต่างๆ และการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าวหากจะอาศัยเฉพาะมาตรการทางกฎหมาย อาจไม่สามารถสู้ภัยวิกฤติต่างๆ ที่กำลังคุกคามเยาวชนไทยได้ ดังนั้นจึงต้องสร้างภูมิคุ้มกัน เกราะคุ้มกัน และทักษะชีวิตในการปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายดังกล่าวแก่เยาวชน การเสริมสร้างทักษะชีวิตและสร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจของเยาวชนดังกล่าวคือ การสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด โดย ใช้หลักเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากเยาวชนมีความใกล้ชิด มีความไว้วางใจซึ่งกันละกัน รวมทั้งมีวัยใกล้เคียงกัน จึงทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเมื่อเผชิญปัญหา แต่การที่เยาวชนจะสามารถเป็นแกนนำเยาวชนได้นั้นจะต้องได้รับการพัฒนาศักยภาพและปรับทัศนคติให้เป็นผู้ที่พร้อมจะให้ความช่วยเหลือ มีความรู้ มีการวางแผน และรู้จักการทำงานเป็นทีม มีเจตคติในการดำเนินชีวิตที่ถูกต้อง ไม่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดและอบายมุข พร้อมทั้งสามารถที่จะขยายเครือข่ายเยาวชนเพื่อให้มีอัตราส่วนที่เพียงพอ และเหมาะสมกับจำนวนนักเรียน/นักศึกษาในสถานศึกษาที่ตนเองสังกัดอยู่ เพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการดำเนินการจัดกิจกรรมในสถานศึกษาและชุมชนใกล้เคียงให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

แนวคิดและความพยายามของภาครัฐที่จะอาศัยพลังจากภาคส่วนต่างๆ โดยเฉพาะกลุ่มเยาวชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขยาเสพติดเป็นความพยายามที่จะตัดอุปสงค์และอุปทานของยาเสพติดตามยุทธศาสตร์พลังแผ่นดิน ขจัดสิ้นยาเสพติดและแก้ไขปัญหายาอย่างยั่งยืน ภายใต้ทฤษฎีการมีส่วนร่วมว่า การแก้ไขปัญหาลดลงที่ซับซ้อนและเกี่ยวข้องกับมิติที่หลากหลายในสังคมด้วยการแก้ไขที่ละจุดที่ละภาคส่วนหรือแก้ไขแบบฝ่ายหนึ่งให้ฝ่ายหนึ่งรับไม่เคยประสบผลสำเร็จตามที่คาดหวังอย่างแท้จริง วิธีการที่จะคลี่คลายในการแก้ปัญหาคือ ให้ทุกภาคส่วนในสังคมโดยเฉพาะผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาโดยตรงเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ ซึ่งจะทำให้ปัญหาที่มีอยู่แก้ไขได้ง่ายขึ้น จึงเป็นที่มาที่ผู้ศึกษาต้องการศึกษา ปัจจัยที่จะทำให้เยาวชนที่เป็นผู้เกี่ยวข้องโดยตรงเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดมีอะไรบ้าง และเมื่อเข้ามามีส่วนร่วมแล้วจะนำความรู้ที่ได้รับไปสร้างเครือข่ายเยาวชนเพื่อให้เกิดความเข้มแข็งในชุมชน สามารถที่จะเป็นผู้นำที่ดีที่จะมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศในด้านอื่นต่อไป

ประเด็นที่เลือกศึกษา สโมสรวิทยากรเยาวชน

เนื่องจากสโมสรวิทยากรเยาวชนเกิดจากการรวมตัวกันตามธรรมชาติของเยาวชนที่มาจากหลากหลายโรงเรียน ซึ่งเคยร่วมกิจกรรมด้วยกันเช่น การเข้าค่ายอบรม ของหน่วยงานต่างๆ จากจุดเริ่มต้นที่มีความคิดคล้ายกันในการตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ที่ควรมีต่อสังคม ซึ่งเป็นการรวมตัวกันอย่างหลวมๆจนสามารถจัดตั้งเป็น สโมสรวิทยากรเยาวชน โดยไม่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐแต่ด้วยอุดมการณ์ที่แน่วแน่ของเยาวชน จึงได้มีการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง จนได้รับการยอมรับ ให้เข้าเป็นเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด (ONCB YOUTH NETWORK) ของสำนักงานป้องกันและปราบปรามยาเสพติดแห่งชาติ ซึ่งเป็นองค์กรกลางของประเทศในการประสานงานกับทุกภาคส่วนของรัฐ และเมื่อสโมสรได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งประกอบด้วยพื้นที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5, ภาค 6 และหนุนเสริมการทำงานร่วมกับเครือข่ายเยาวชนกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเฉพาะสังกัดของรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล และด้วยเวลาเพียง 2 ปี ตั้งแต่ก่อตั้งสโมสรฯสามารถมีผลงานที่เป็นรูปธรรมคือ สามารถรวมเยาวชน จากหลากหลายสถาบัน หลายระดับชั้นการศึกษาให้ทำกิจกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้ศึกษาอยากทราบถึงปัจจัยที่ส่งผลต่อการเข้าร่วมเป็นเครือข่ายต่อต้านยาเสพติดซึ่งทุกคนที่เข้ามาเป็นส่วนร่วมล้วนเป็นเยาวชนทั้งสิ้น ตลอดจนแนวคิด บทบาทในการพัฒนาความรู้ความสามารถ ของเครือข่ายเยาวชน เพื่อจะนำไปสร้างความเข้มแข็งในสถานศึกษาต่อไป และนำผลที่ได้จากการศึกษาไปปรับใช้วิธีการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติดในพื้นที่อื่นๆ

ประวัติและกระบวนการทำงานของสโมสรวิทยากรเยาวชน

เนื่องจากการมีส่วนร่วมของเยาวชนที่ยังไม่ได้รับโอกาสเพียงพอในการที่จะนำเสนอความคิดเห็น และแลกเปลี่ยนในการวิเคราะห์และระบุสาเหตุของปัญหาด้วยตนเอง รวมไปถึงการขาดการมีส่วนร่วมกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหาสังคม เช่น ปัญหายาเสพติด ปัญหาการยึดถือค่านิยมที่ผิดๆ อาทิเช่น การเที่ยวกลางคืน การสูบบุหรี่ การดื่มของมึนเมา รวมไปถึงปัญหาการขาดความเอาใจใส่ด้านการศึกษาเล่าเรียนของเยาวชน ซึ่งปัญหาดังกล่าว ได้ส่งผลให้เยาวชนไทยที่จะเป็นพลังในการขับเคลื่อนการพัฒนาประเทศชาติในอนาคต ตกอยู่ในวังวนของสิ่งชั่วร้าย/อบายมุข/สิ่งเสพติดต่างๆ และการที่จะแก้ไขปัญหาดังกล่าว หากจะอาศัยเฉพาะมาตรการทางกฎหมาย อาจไม่สามารถสู้ภัยวิกฤติต่างๆ ที่กำลังคุกคามเยาวชนไทยได้ ดังนั้นจึงต้องสร้างภูมิคุ้มกันด้านจิตใจและทักษะชีวิตในการปฏิเสธสิ่งชั่วร้ายแก่เยาวชน ด้วยการสร้างและพัฒนาเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด โดย ใช้หลักเพื่อนช่วยเพื่อน เนื่องจากเยาวชนมีความใกล้ชิด มีความไว้วางใจซึ่งกันละกันรวมทั้งมีวัยใกล้เคียงกัน จึงทำให้เกิดความรู้สึกร่วมกันเมื่อเผชิญปัญหา ทำให้

เยาวชนกลุ่มหนึ่งมีความคิดที่จะรวมตัวกันในการมีส่วนร่วม ในการแก้ปัญหาโดยมีโครงสร้างที่ชัดเจนมีวัตถุประสงค์ที่จะเป็นผู้ถ่ายทอดแนวทางการทำกิจกรรมแก่เยาวชนอื่นๆ ภายใต้ชื่อวสโสมสรวิตยากรเยาวชน มีนายกสโสมสรวิต เลขาธิการฝ่ายต่างๆ และจากนโยบายปฏิบัติการพลังแผ่นดินร่วมกวาดล้างยาเสพติด ในรัฐบาลพันตำรวจโททักษิณ ชินวัตร ได้กำหนดเป้าหมายที่สำคัญคือ การมุ่งที่จะเอาชนะปัญหาเสพติดให้ได้อย่างยั่งยืน มีระบบเฝ้าระวังที่มีประสิทธิภาพ สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (ป.ป.ส.) ในฐานะหน่วยงานกลางในการบูรณาการการดำเนินงานป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในกลุ่มผู้มีโอกาสเข้าไปใช้ยาเสพติด (Potential Demand) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเด็กและเยาวชน จึงได้ดำเนินการสร้าง เครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ให้เข้มแข็งเพื่อให้สามารถเข้ามามีบทบาทมีส่วนร่วมในการดำเนินงานด้วยแนวทางโดยเยาวชนเพื่อเยาวชน และในขณะนั้นมีเครือข่ายเยาวชนที่ดำเนินกิจกรรมอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรมตามศักยภาพความสนใจที่แตกต่างกันไป มีทั้งที่ดำเนินการอย่างอิสระและดำเนินการภายใต้การกำกับดูแลโดยสำนักงานป.ป.ส. ในฐานะองค์กรผู้สนับสนุน ซึ่งผลการดำเนินงานเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อกระบวนการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชน สอดคล้องกับแนวนโยบายปฏิบัติการพลังแผ่นดินร่วมกวาดล้างยาเสพติด ด้วยเหตุนี้สำนักงาน ป.ป.ส. โดย สำนักพัฒนาการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้มีแนวคิดที่จะพัฒนาความเข้มแข็งของเครือข่ายเยาวชน และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานอย่างเป็นเอกภาพและบูรณาการ จึงได้จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และเชื่อมเครือข่าย และการสัมมนาพัฒนาความเข้มแข็งเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติดในวันจันทร์ที่ 28 พฤศจิกายน 2548 ณ โรงแรมดุสิตเพลส ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวได้นำไปสู่พิธีลงนามปฏิญญาเจ้าพระยา ๒๐๐๕ ของเครือข่ายเยาวชนที่มีเจตนารมณ์ในการร่วมต่อสู้ปัญหายาเสพติด เมื่อวันที่อังคารที่ 29 พฤศจิกายน 2548 ณ ห้องเจ้าพระยาบอลรูม โรงแรมเจ้าพระยาปาร์ค เพื่อแสดงถึงความมุ่งมั่น ที่จะพัฒนาการทำงานด้านการป้องกันแก้ไขและเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนให้เกิดความเป็นเอกภาพและความสมานฉันท์ โดยมีเครือข่ายเยาวชนที่ร่วมลงนามภายใต้กรอบความร่วมมือปฏิญญาเจ้าพระยา 2005 ได้แก่ เครือข่ายเยาวชนกลุ่มเพื่อน เพื่อ เพื่อน , เครือข่ายเยาวชนชมรมหัวใจไร้สารในพระอุปถัมภ์ พระวรวงศ์เธอพระองค์เจ้าวิมลฉัตร , เครือข่ายเยาวชนกลุ่มปลาดาว , เครือข่ายผู้นำเยาวชนสำนักรักษ์แผ่นดินทอง , เครือข่ายผู้นำเยาวชนอาสาพัฒนาสังคมไทย และ สโสมสรวิตยากรเยาวชน โดยปฏิญญาเจ้าพระยา ๒๐๐๕ ได้มีสาระสำคัญแห่งความร่วมมือ 4 ด้าน ดังนี้

1. ด้านการป้องกันแก้ไข และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติด โดยเน้นการมีส่วนร่วมของเด็กและเยาวชนเพื่อให้ทุกคนร่วมกันสร้างสรรค์กิจกรรมอย่างเป็น รูปธรรมและยั่งยืน

2. ส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของแกนนำเยาวชนด้านการต่อต้านยาเสพติด ให้มีความเป็นเลิศในการดำเนินกิจกรรมเพื่อการพัฒนาเยาวชน

3. สนับสนุนและส่งเสริมการประสานความร่วมมือระหว่างองค์กรเยาวชนอันเป็นการแสดงถึงพลังเยาวชนให้ตื่นตัว สามารถจัดการกับปัญหายาเสพติดและปัญหาสังคมอื่นๆ

4. ร่วมกันสนับสนุนให้มีการสร้างเครือข่ายเยาวชนด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดให้ครอบคลุมในทุกภูมิภาคของประเทศ

และเพื่อพัฒนากิจกรรมความร่วมมือปฏิญญาเจ้าพระยา 2005 ข้อที่ 4 เครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด (ONCB YOUTH NETWORK) จึงได้มีการประชุมเพื่อบูรณาการพื้นที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการป้องกันแก้ไขและเฝ้าระวังปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพฤษภาคมที่ 8 มิถุนายน 2549 ณ ห้องประชุมสำนักงาน ป.ป.ส. ซึ่งมีข้อสรุปด้านการบูรณาการพื้นที่ปฏิบัติการจากการประชุมดังนี้

1. เครือข่ายผู้นำเยาวชนอาสาพัฒนาสังคมไทยมีพื้นที่รับผิดชอบคือ โรงเรียนประถมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

2. เครือข่ายเยาวชนกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน มีพื้นที่รับผิดชอบ คือ โรงเรียนมัธยมศึกษา ในเขตกรุงเทพมหานคร และปริมณฑล

3. เครือข่ายเยาวชนกลุ่มปลาดาว มีพื้นที่รับผิดชอบ คือ พื้นที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. กทม. ,ภาค 1 ,ภาค 2 , ภาค 7 และหนุนเสริมการทำงานร่วมกับ เครือข่ายเยาวชน กลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อนในโรงเรียนมัธยมศึกษาเฉพาะสังกัดของเอกชนในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

4. เครือข่ายผู้นำเยาวชนสำนึกรักษ์แผ่นดินทองมีพื้นที่รับผิดชอบคือพื้นที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 3 , ภาค 4 , ภาค 8 , ภาค 9

5. สโมสรวิทยากรเยาวชน มีพื้นที่รับผิดชอบ คือ พื้นที่ของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 , ภาค 6 และหนุนเสริมการทำงาน ร่วมกับเครือข่ายเยาวชนกลุ่มเพื่อนเพื่อเพื่อน ในโรงเรียนมัธยมศึกษา เฉพาะสังกัดของรัฐบาล ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล

6. เครือข่ายเยาวชนชมรมหัวใจไร้สารฯ มีพื้นที่รับผิดชอบ คือ สถาบันอุดมศึกษาทั่วประเทศ

จากการดำเนินงานของสำนักงาน ป.ป.ส. ในฐานะหน่วยงานที่รับผิดชอบนโยบายด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ได้แสดงให้เห็นแล้วว่า มีเยาวชนจำนวนมากที่ตระหนักถึง

พิษภัยของปัญหายาเสพติดที่มีผลกระทบต่อชีวิต ครอบครัว และสังคมของพวกเขา โดยเครือข่ายเยาวชนได้จัดให้มีการจัดกิจกรรมร่วมกัน มีการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือเครือข่ายเพื่อพิสูจน์ให้เห็นถึงการมีพลังความรู้ ความสามารถในการมีส่วนร่วมรับผิดชอบในการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในฐานะพลเมืองของสังคม และการรวมกลุ่มที่ส่งผลให้สามารถดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดได้อย่างมีประสิทธิภาพ คือ การรวมกลุ่มในสถานศึกษา ดังจะเห็นได้จากข้อมูลของเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด ภายใต้กรอบความร่วมมือปฏิญญาเจ้าพระยา 2005 ซึ่งล้วนแต่เป็นกลุ่มเยาวชนที่มีฐานการปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาทั้งสิ้น เพราะมีปัจจัยส่งเสริมที่เปรียบพร้อมด้วยเหตุที่ผู้บริหารต้องสนองนโยบายของรัฐบาล แต่การดำเนินงานก็เชื่อว่าจะราบรื่นเนื่องจากว่ายังมีปัจจัยด้านอื่นๆอีกมากมายที่เข้ามาเกี่ยวข้อง โดยเฉพาะสถานศึกษาในพื้นที่ภาคเหนือซึ่งอยู่ใกล้กับแหล่งผลิตมากกว่าพื้นที่อื่น ส่งผลให้พื้นที่ดังกล่าวมีความเสี่ยงสูงกว่าจังหวัดอื่นๆ และจากการประชุมเพื่อประเมินสถานการณ์ปัญหาเสพติดพื้นที่ 8 จังหวัดภาคเหนือตอนบน (สำนักงานป.ป.ส. ภาค 5) และ 9 จังหวัดภาคเหนือตอนล่าง (สำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 6) ซึ่งเป็นพื้นที่ปฏิบัติงานของ **สโมสรวิทยากรเยาวชน** เครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติด (ONCB YOUTH NETWORK) ภายใต้กรอบความร่วมมือปฏิญญาเจ้าพระยา 2005 ได้มีการประเมินสถานการณ์ด้านบทบาทในการมีส่วนร่วมในการป้องกันยาเสพติดของเครือข่ายเยาวชนในพื้นที่

จากผลการประเมินได้ชี้ให้เห็นถึงการขาดแคลนแกนนำเยาวชนที่จะรวมกลุ่มเป็นเครือข่ายเยาวชน ซึ่งเครือข่ายเยาวชนดังกล่าวจะเป็นผู้ทำหน้าที่ขับเคลื่อนการจัดกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคเหนือ สโมสรวิทยากรเยาวชน ในฐานะเครือข่ายเยาวชน ที่รับผิดชอบในการดำเนินงานด้านการป้องกัน แก้ไข และเฝ้าระวังปัญหาเสพติดในกลุ่มเด็กและเยาวชนพื้นที่ภาคเหนือ จึงมีแนวความคิด ที่จะพัฒนาแกนนำเยาวชน เพื่อที่จะส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่ม เป็นเครือข่าย จึงได้ดำเนินการประชุมหารือกับสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 ซึ่งสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 ได้มีฐานการดำเนินงานเดิมอยู่กับเครือข่ายเยาวชนในชุมชนอยู่แล้ว สโมสรวิทยากรเยาวชนจึงได้นำเสนอแนวทางการพัฒนาแกนนำเยาวชนในสถานศึกษาเพื่อสนับสนุน ส่งเสริม การทำกิจกรรมของเยาวชนให้ต่อเนื่อง ด้วยแนวความคิด ที่จะส่งเสริม ให้มีการพัฒนา เครือข่ายเยาวชนในสถานศึกษา โดยในช่วงเปิดภาคเรียนก็จะดำเนินกิจกรรมด้านการป้องกันและแก้ไข ปัญหาเสพติดในสถานศึกษาโดยการประสานงาน ติดตาม กำกับดูแล โดยสโมสรวิทยากรเยาวชน และในช่วงปิดภาคเรียนเครือข่ายเยาวชนชุดเดิมก็จะเข้าไปดำเนินกิจกรรมกับเครือข่ายเยาวชนในชุมชน ซึ่งเป็นฐานการดำเนินงานเดิมของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 โดยการประสานงาน ติดตาม กำกับดูแล ของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 ร่วมกับ สโมสรวิทยากรเยาวชน ซึ่งการทำงานในช่วงที่

เปิดภาคเรียนก็จะมั่งมีประมาณของส่วนราชการเป็นหลักที่จะสนับสนุนการทำงานของเครือข่ายเยาวชน และในช่วงที่ปิดภาคเรียนการทำงานของเครือข่ายเยาวชนก็จะพึ่งพางบประมาณจากภาคเอกชน ผู้นำชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ฯลฯ ทำให้การทำงานของเยาวชนดำเนินการได้อย่างต่อเนื่องตลอดจนเป็นการสนับสนุนและส่งเสริมการใช้เวลาว่างในช่วงปิดภาคเรียนให้เป็นประโยชน์ พร้อมกันนี้เครือข่ายเยาวชนยังได้รับการดูแล ทำให้การสูญเสียทรัพยากรบุคคล ที่ผ่านการฝึกอบรมมีการสูญเสียน้อย เนื่องจากมีการเคลื่อนไหวของกิจกรรมอยู่ตลอดเวลา อีกทั้งยังก่อให้เกิดประโยชน์ต่อชุมชนที่เครือข่ายเยาวชนเป็นสมาชิกอีกด้วย จากแนวคิดดังกล่าวซึ่งได้รับความเห็นชอบจากสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 สโมสรวิทยากรเยาวชนมีเป้าหมายที่จะขยายผลการจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนให้ครอบคลุมพื้นที่ภาคเหนือ จึงได้กำหนดพื้นที่นำร่องในการขยายเครือข่ายเยาวชน โดยให้พื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นพื้นที่นำร่อง ในการสร้างรูปแบบ และแนวทางในการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน เนื่องจากจังหวัดเชียงใหม่เป็นที่ตั้งของสำนักงาน ป.ป.ส. ภาค 5 ซึ่งคาดว่าจะส่งผลให้การดำเนินการ ผลักดัน และขับเคลื่อนกิจกรรม ในระดับภูมิภาค จะสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ อีกทั้ง จังหวัดเชียงใหม่ยังเป็นจังหวัดขนาดใหญ่ในภาคเหนือ และเป็นจังหวัดที่มีการแพร่ระบาดของยาเสพติดในกลุ่มเยาวชนทั้งในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้นและตอนปลาย ในสถานศึกษาที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง ซึ่งในบริเวณดังกล่าวเป็นที่ตั้งของสถานบันเทิง และสถานบริการประเภทต่างๆเป็นจำนวนมาก พร้อมทั้งกลุ่มเยาวชนดังกล่าวอยู่ในกลุ่มที่มีฐานะการเป็นอยู่ที่ดี มีศักยภาพในการจับจ่ายใช้สอยสูง จึงเป็นหนทางในการนำเยาวชนเข้าไปสู่วงจรของยาเสพติดได้ง่ายยิ่งขึ้น โดยสโมสรวิทยากรเยาวชนได้ดำเนินการคัดเลือกสถานศึกษาจำนวน 10 สถาน โดยพิจารณาจากที่ตั้งซึ่งจะต้องมีที่ตั้งอยู่ในเขตเมือง และอยู่ในพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการแพร่ระบาดของยาเสพติด เป็นสถานศึกษานำร่องในการพัฒนาเครือข่ายเยาวชน ซึ่งได้ดำเนินการมาเป็นระยะเวลา 6 เดือน (พฤษภาคม – ธันวาคม 2549) อันประกอบด้วย 10 โรงเรียน ดังนี้

1. โรงเรียนพระหฤทัยเชียงใหม่
2. โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย ในพระอุปถัมภ์
3. โรงเรียนมงฟอร์ตวิทยาลัย แผนกมัธยม
4. โรงเรียนปิ่นสร้อยแยลสวิทยาลัย
5. โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่
6. โรงเรียนธรรมราชศึกษา
7. โรงเรียนเรยีนาเชลีวิทยาลัย

8. โรงเรียนวาริชียงใหม่
9. โรงเรียนวัฒโนทัยพายัพ
10. โรงเรียนพินิจวัฒนา

วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเยาวชนในสถานศึกษา ด้านการป้องกันปัญหาเสพติด
2. ศึกษาแนวทางการพัฒนาความรู้ ความสามารถ ของเครือข่ายเยาวชน เพื่อจะนำไปสร้างความเข้มแข็งของชุมชนต่อไป
3. นำผลที่ได้จากการศึกษาไปปรับปรุงวิธีการพัฒนาเครือข่ายเยาวชนต่อต้านยาเสพติดในพื้นที่อื่นๆ

นิยามศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย

1. ยาเสพติด หมายถึง สารเคมีหรือวัตถุชนิดใดๆซึ่งเมื่อเสพเข้าสู่ร่างกายไม่ว่ารับประทาน ดม สูบ ฉีด หรือด้วยประการใดๆแล้วทำให้เกิดผลต่อร่างกายและจิตใจ
2. เครือข่ายเยาวชน หมายถึง เยาวชนชายและหญิง อายุ 15 – 25 ปี ที่กำลังศึกษาอยู่ในสถานศึกษาเฉพาะที่เป็นสมาชิกของสโมสรวิทยากรเยาวชน อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่
3. การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่สโมสรวิทยากรเยาวชนกับเยาวชนในสถานศึกษา 10 โรงเรียน เข้าไปร่วมในกิจกรรมป้องกันปัญหาเสพติด มี การแสดงความคิดเห็น การทำกิจกรรม การยอมรับ และสนับสนุน การเห็นประโยชน์จากการเข้าร่วมกิจกรรม
4. การมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น หมายถึง การที่เยาวชนรวมตัวด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมคิด ตัดสินใจ ให้เกิดกระบวนการของการเปลี่ยนแปลง พัฒนาด้วยตนเอง
5. การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม หมายถึง การที่เยาวชนรวมตัวด้วยความสมัครใจ เพื่อร่วมปฏิบัติตามข้อตกลงและเป้าหมาย ให้เกิดกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงพัฒนาด้วยตนเอง
6. การยอมรับ การสนับสนุน หมายถึง ความสัมพันธ์ของบุคคลในสังคม มีลักษณะเป็นการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ความรู้สึก อาจมีการพึ่งพาอาศัยกัน ให้ความช่วยเหลือ ให้ความไว้วางใจ ซึ่งกันและกัน เกิดความรู้สึกว่าตนเป็นที่ยอมรับในสังคม ชีวิตมีความหมายมากขึ้นและมีความสุข
7. สโมสร ฯ หมายถึง สโมสรวิทยากรเยาวชน ที่ตั้ง 1/43 ถนนสุขาภิบาล 5 เขตสายไหม กรุงเทพมหานคร

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. การวิจัยครั้งนี้ทำให้ทราบถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของเครือข่ายเยาวชนและสามารถวิเคราะห์แนวทางส่งเสริมสนับสนุนการดำเนินงานของกลุ่มเยาวชนได้อย่างถูกต้อง
2. ผลที่ได้จากการวิจัยจะเป็นข้อมูลสำหรับการวางแผนพัฒนาเครือข่ายเยาวชนของสโมสรวิทยากรเยาวชนจังหวัดเชียงใหม่ให้มีความเข้มแข็งและคงอยู่อย่างยั่งยืนจากรุ่นสู่รุ่นได้ต่อไป รวมทั้งสามารถปรับประยุกต์ให้เป็นประโยชน์แก่กลุ่มเยาวชนอื่นด้วย